

ВІДГУК

**офіційного опонента, завідувача кафедри хірургічної стоматології
Одеського національного медичного університету, доктора медичних наук,
професора Гулюка Анатолія Георгійовича на дисертаційну роботу
Слободян Романа Вікторовича на тему: «КЛІНІКО-
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ
ГІДРОГЕЛЕВИХ ПОВ'ЯЗОК ПРИ ЛІКУВАННІ ОДОНТОГЕННИХ
ФЛЕГМОН ТА АБСЦЕСІВ», подану на здобуття ступеня доктора філософії
у разову спеціалізовану вчену раду Державної установи «Львівський
національний медичний університет Імені Данила Галицького
Міністерство охорони здоров'я України» за спеціальністю 221 Стоматологія
галузі знань 22 Охорона здоров'я**

Ступінь актуальності обраної теми.

Дисертаційна робота присвячена вивченню механізмів загоєння гнійних ран одонтогенного походження, зокрема, абсцесів та флегмон, та можливості застосування для їх місцевого лікування гідрогелевих плівок насичених різними лікарськими препаратами. Іони срібла, якими автор пропонує насичувати гідрогелеві плівки в організмі людини можуть мати різну дію, як позитивну, так і негативну, залежно від концентрації та способу застосування. У малих концентраціях іони срібла мають антисептичні, антибактеріальні та протигрибкові властивості, що можуть сприяти загоєнню ран та боротьбі з інфекціями. Однак, велика кількість іонів срібла в організмі може бути шкідливою, призводячи до порушення роботи ферментів та функціонування клітин. Позитивні ефекти:

Антибактеріальна дія: Іони срібла знищують шкідливі мікроорганізми, такі як бактерії, грибки та віруси, що може бути корисним при лікуванні інфекцій та

загоєнні ран. Протизапальна дія: Срібло має протизапальні властивості, що допомагають зменшити набряк та біль у місцях ушкоджень, а також прискорює загоєння. Регенерація тканин: Срібло може стимулювати регенерацію тканин та сприяти швидшому загоєнню ран та опіків. Зміцнення імунної системи: Іони срібла можуть стимулювати захисні механізми організму та покращувати його здатність боротися з інфекціями.

Антиоксидантний препарат «Кверцетин» - це природний флавоноїд, який належить до групи біофлавоноїдів. Він має антиоксидантні властивості, та протизапальний ефект. Найкращі докази, які стосуються споживання кверцетину, отримані в результаті зведеного в 2013 році аналізу когорт та досліджень. Встановлено позитивні ефекти похідних кверцетину при лікуванні та профілактиці різних запальних процесів, та інших захворювань, які об'єднуються терміном «хвороби оксидативного стресу». Лабораторне дослідження також показало, що доза кверцетину в 12,5-25 мг/кг збільшувала витривалість мишей через збільшення числа мітохондрій.

Перелік вказаних фактів свідчить про актуальність обраного напрямку досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота є фрагментом комплексної наукової теми "Удосконалення та впровадження методів реконструктивно-відновлювальних операцій та регенеративних технологій у щелепно-лицевій ділянці", № держреєстрації 0120U002134 кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії стоматологічного факультету Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Автор є безпосереднім виконавцем фрагменту вище вказаної теми.

Нові науково-обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень

В ході виконання роботи було визначено чинники, що впливають на виникнення післяопераційних ускладнень та невдач при місцевому лікуванні одонтогенних запальних процесів. Розроблено чіткі практичні рекомендації для застосування гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом здійснює позитивний ефект на загоєння одонтогенних абсцесів та флегмон, що достовірно доведено клінічними, морфологічними, біохімічними, цитологічними та термометричними методами дослідження. Поєднана дія обох речовин, якими насичені пов'язки створює умови для швидшого та якіснішого загоєння, що дозволяє рекомендувати їх для широкого використання в практичній медицині.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Дисертанткою проведено глибокий інформаційно-патентний пошук, в роботі проаналізовано 218 джерел зарубіжної та української наукової літератури, переважно за останнє десятиріччя, на основі чого визначено пріоритет у дослідженні.

Під час роботи над дисертацією використано сучасні методи дослідження. Проведений аналіз даних є повним і методологічно правильним з використанням тотожно підібраних математичних і статистичних методів.

Основні положення дисертації викладено у 13 наукових працях, із них 7 статей у наукових фахових виданнях, визначених ДАК МОН України, 1 – у іноземному виданні, 6 публікацій у збірниках тез наукових конференцій.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота має значний матеріал клінічних, експериментальних та лабораторних досліджень. Обрані методи контролю якості до достовірності проведених досліджень є адекватними щодо запланованої мети, завдань та мають високу інформативність.

Наукові положення та висновки були отримані й сформульовані автором на основі глибокого аналізу клінічних та даних, отриманих в результаті експериментальних досліджень із застосуванням морфологічних, біохімічних та патогістологічних досліджень. Отримані дані опрацьовані з використанням сучасних методик статистичного аналізу. Дослідження проведено відповідно до встановлених біоетичних вимог, що підтверджується висновком комісії з питань біоетичної експертизи та етики наукових досліджень (Витяг з Протоколу №12 засідання комісії з питань етики наукових досліджень експериментальних розробок і наукових творів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького від 16 грудня 2024 року).

Обсяг, методологія та результати статистичної обробки, наведені у дисертації, повністю відповідають визначеній меті й поставленим завданням. Висновки є чіткими, логічно обґрунтованими, тісно пов'язаними з отриманими клінічними результатами, та відображають наукову новизну, теоретичну глибину й практичну значущість виконаної роботи.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологічно-науковою діяльністю

Поставлені наукові завдання повністю розв'язані у дисертаційній роботі на високому науковому рівні. Для кожного завдання підібрані оптимальні підходи. В роботі для обробки отриманих даних використовували як добре зарекомендовані стандартні методи, так і сучасні напрацювання інших наукових колективів, які дозволили провести всебічний аналіз.

Математико-статистичну обробку отриманих результатів досліджень проводили методами описової та аналітичної статистики. Враховуючи те, що всі досліджувані дані носили характер варіаційних рядів із нормальним (гаусівським) розподілом, при описі результатів застосовували середнє арифметичне значення та його стандартну похибку ($M \pm m$). Порівняння середніх величин у різних групах здійснювали за допомогою непарного, у пов'язаних групах – парного t-критерію Стюдента. Показники часток представлено із середньою похибкою ($P \pm m_p$, %), суттєвість різниці між ними визначали за критерієм Пірсона (χ^2). Різницю поміж порівнюваними групами вважали достовірною при $p < 0,05$.

Представлене дисертаційне дослідження є документальним оформленням проведеної Слободян Романом Вікторовичем роботи, написане на високому науковому рівні і доводить отримання кваліфікації, необхідної для сучасного дослідника.

Таким чином, необхідно відзначити високий рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння авторкою методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту роботи, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота оформлена окремим томом і побудована у повній відповідності до сучасних вимог та складається з титульного аркушу, анотації двома мовами, списку публікацій здобувача, змісту, містить вступ, огляд літератури, опис матеріалів та методів дослідження, 2-ох розділів експериментальних досліджень, розділу власних клінічних досліджень, розділ аналізу та узагальнення результатів, висновки, списку використаних джерел.

Повний обсяг дисертації становить 181 сторінку (основний обсяг - 154 сторінки) комп'ютерного тексту. Список літератури налічує 218 джерел.

У вступі автором обґрунтовано актуальність обраної теми на підставі вивчення наукових фактів з даної патології, сформульовано мету і завдання, вказано тематику наукової розробки, фрагментом якої є дана дисертаційна

робота, визначено наукову новизну отриманих даних, практичне значення, визначає особистий внесок, дані про апробацію та оприлюднення матеріалів роботи.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ НОВІТНІХ ПОГЛЯДІВ НА ПЕРЕБІГ ТА ЛІКУВАННЯ ЗАПАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ М'ЯКИХ ТКАНИН (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ) викладений на 20 сторінках та складається з 3х підрозділів містить результати аналізу 218 літературних джерел, більшість з яких була опублікована за останні 10 років. Завершує розділ реюме в якому автор робить висновок, що

вивчення процесів загоєння гнійно-запальних процесів на основі показників гістологічного дослідження, різних біохімічних маркерів, прооксидантного-антиоксидантного балансу, кількісному співвідношенню клітинних елементів при цитологічному аналізі відбитків ран у перші фази ранового процесу, зокрема, одонтогенної етіології, являє собою актуальну тематику для сучасної науки. Зауважень по розділу немає.

РОЗДІЛ 2

ОБ'ЄКТИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Викладений на 14 сторінках складається з 6 підрозділів, ілюстрований 2 таблицями та 3 рисунками. У відповідності з метою та завданнями наукова робота носить експериментально-клінічний характер. В процесі виконання дисертаційного матеріалу вивчали терапевтичний ефект від застосування гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом на загоєння гнійно-запальних ран одонтогенного походження. Обрані об'єкти та методи дослідження відповідають напрямку проведених досліджень.

При виконанні даного дослідження дотримувались загальноприйнятих світових та вітчизняних норм відповідно до основних положень Першого національного конгресу з біоетики «Загальні етичні принципи експериментів на тваринах» (2001 р.), GCP (1996 р.), Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину (від 04.04.1997р.) та про охорону хребетних тварин, що використовуються в експериментах та інших цілях (від 18.03.1986р.), Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участю людини (1964-2008 рр.), Директиви ЄЕС № 609 (від 24.11.1986 р.) і наказів МОЗ України № 690 (від 23.09.2009 р.) та № 944 (від 14.12.2009 р.), методичних рекомендацій Державного фармакологічного центру МОЗ України. Комісією з питань біоетики Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (протокол № 12 від 16 грудня 2024 року) порушень морально-етичних норм при проведенні науково-дослідної роботи не виявлено. Зауважень по розділу немає.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВІЗУАЛЬНОГО ТА МОРФОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГОЄННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РАН

Розділ викладений на 19 сторінках та ілюстрований 24 рисунками. По результатам, наведеним в розділі автор робить висновки про те, що використання гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом сприяє більш ранньому ангіогенезу, формуванню грануляційної тканини, синтезу колагенових та еластичних волокон. Використання гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом сприяє кращому та швидшому загоєнню запальних процесів та відновленню гістологічних структур пошкоджених тканин.

Матеріали розділу висвітлені у наступних публікаціях:

Slobodian R. V. Morphological assessment of the application of hydrogels for the local treatment of inflammatory wounds in an experiment Вісник проблем біології і медицини. 2023. Вип. 4 (171) 2023 Р.:366-376

Зауважень немає.

РОЗДІЛ 4

ДОСЛІДЖЕННЯ БІОХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ КРОВІ У ЕКСПЕРИМЕНТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ СИНТЕТИЧНИХ ПОЛІМЕРІВ

Розділ викладений на 16 сторінках, містить 2 підрозділи та ілюстрований 6 рисунками та 6 таблицями. Аналізуючи результати, наведені в розділі автор робить наступні попередні висновки.

Про те що, найбільша маніфестація запального процесу спостерігається на третю добу. Також, на третю добу відбувається пригнічення компенсаторних реакцій організму на фоні запальної реакції. Найбільш вираженою запальна реакція згідно вивченого індексу спостерігалася у тварин групи контролю, яким використовували для місцевого лікування загальноприйнятту схему лікування. В свою чергу, найменш вираженим індекс в порівнянні з інтактними тваринами та групою контролю, був у тварин третьої дослідної групи.

Різке зниження прозапальної цитокінової реакції та активація компенсаторної протизапальної відповіді відмічалася на сьому добу запального процесу. Слід зауважити, що у щурів, яким застосовували гідрогелеві плівки з іонами металу та препаратом антиоксидантної дії, був, навіть, меншим, ніж у інтактних тварин в нормі. Це свідчить про значний позитивний вплив на активацію протизапальної реакції запропонованих плівок та хороший терапевтичний ефект від їх застосування.

Термін настання балансу та наближення до норми про- протизапальних процесів скорочується в усіх тварин, яким застосовували для місцевого лікування

гідрогелеві плівки, з переважанням протизапальних відповідей у тварин третьої дослідної групи. Це дозволяє зробити висновок, що місцеве застосування гідрогелевих пов'язок насичених лікарськими препаратами дозволяє скоротити тривалість лікування запального процесу.

Матеріали розділу висвітлені у наступних публікаціях:

1. Slobodian R.V. Analysis of antioxidant system of test animals in the dynamics of the wound process at local application of hydrogel dressings. Український стоматологічний альманах. 2024. № 2: 48-52
2. Слободян Р. В., Огоновський Р. З., Мельничук Ю. М. Особливості динаміки про- і антиоксидантного балансу ран у експерименті за умов застосування для місцевого лікування запальних процесів гідрогелевих пов'язок, насичених йонами срібла й антиоксидантним лікарським засобом «Кверцетин». Львівський клінічний вісник. 2024, 2(46) 33-40. <https://doi.org/10.25040/lkv2024.02.033>
3. Ohonovskyi R., Melnychuk Y., Slobodian R. Analysis of anti pro-oxidant system of test animals in the dynamics of the wound process at local application of hydrogel dressings XXIV Międzynarodowa konferencja okrągłego stołu „Kształcenie przed- i podyplomowe w stomatologii” xvi międzynarodowa konferencja naukowo-dydaktyczna „Środowisko a stan zdrowia jamy ustnej” LUBLIN, 15-16.05.2024r.

Зауважень по розділу немає.

РОЗДІЛ 5

РЕЗУЛЬТАТИ КЛІНІЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ГІДРОГЕЛЕВИХ ПОВ'ЯЗОК ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ОДОНТОГЕННИХ АБСЦЕСІВ ТА ФЛЕГМОН.

Розділ викладений на 34 сторінках, містить 5 підрозділів, ілюстрований 26 рисунками та 4 таблицями.

На підставі аналізу даних наведених в підрозділі автор робить наступні висновки про те, що:

-Застосування гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом демонструють, що перехід з першої фази ранового процесу в другий відбувався швидше при їх місцевому застосуванні.

-При використанні гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом спостерігали посилення секреції епідермального фактора росту у сироватці крові пацієнтів. Статистично достовірні відмінності в концентрації EGF між групою порівняння та основною групою відмічено з п'ятої доби післяопераційного періоду, тобто з початку процесів проліферації згідно термінів загоєння ран.

-Дані цитограм вказують, що застосування гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом для місцевого лікування гнійно-запальних ран одонтогенної етіології, дозволяє зменшити вираженість місцевих запальних реакцій, прискорити терміни загоєння і початок репаративних процесів на місцевому рівні.

-Застосування насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом гідрогелевих пов'язок статистично довело на прикладі вимірювання місцевої температури позитивний вплив на загоєння одонтогенних запальних процесів. Їх використання стимулює швидше стихання запальних явищ, очищення післяопераційної рани та нормалізацію обмінних процесів в ній.

Матеріали, викладені в розділі, висвітлені у наступних публікаціях:

1. Огоновський Р. З., Мельничук Ю. М., Слободян Р. В. Ефективність застосування гідрогелевих пов'язок для місцевого лікування одонтогенних абсцесів та флегмон // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні досягнення та перспективи розвитку хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії 7 травня. – Полтава, 2021 – С. 101-103

2. Ohonovskyi R., Melnychuk Yu., Slobodian R. Evaluation of local thermometry in treatment of odontogenic abscesses and phlegmons. XIV Międzynarodowa konferencja naukowoydaktyczna «Środowisko, a stan zdrowia jamy ustnej» (Lublin, 12.05.2022). 2022:38.
3. Ohonovskyi R., Melnychuk Y., Slobodian R. Cytological pattern of wound healing XV MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWO-DYDAKTYCZNA „Środowisko a stan zdrowia jamy ustnej”. LUBLIN 9 maja 2023r. P. 87
4. Ohonovskyi R., Melnychuk Yu., Slobodian R. Cytological assessment of healing odontogenic Inflammatory processes when applying hydrogels. Romanian Journal of Oral Rehabilitation. January-March 2024. Vol. 16 (1):150-8.
5. Слободян Р. В. Аналіз показників термометрії у динаміці загоєння одонтогенних запальних процесів при застосуванні гідрогелевих пов'язок для місцевого лікування. Клінічна стоматологія. 2024. № 1: 11-16
6. Огоновський Р. З. Мельничук. Ю. М., Слободян Р. В. Клінічна оцінка ефективності застосування гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом для місцевого лікування одонтогенних абсцесів та флегмон. Via Stomatologiae. 2024.1(3):108-15. DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1394.2024-3.12>
7. Огоновський РЗ., Мельничук ЮМ., Слободян РВ. Цитологічна картина одонтогенних запальних процесів при застосуванні гідрогелевих пов'язок, насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом. Via Stomatologiae. 2024.1(2): 25-32

Зауважень по розділу немає.

РОЗДІЛ 6

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

В розділі автор об'єктивно оцінює отримані результати, порівнюючи їх з даними літературних джерел. В заключенні розділу автор робить заключення про те, що розпрацювання та застосування методики місцевого лікування одонтогенних запальних процесів показало себе з позитивного боку. За допомогою експериментального та клінічного дослідження було науково обґрунтовано терапевтичний ефект гідрогелів насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом «Кверцетин». Доведено, що їх застосування скорочує терміни лікування та реабілітації, сприяє ранньому початку процесів проліферації та регенерації. Перевага гідрогелевих асептичних пов'язок полягає в їх атравматичності, тобто, під час перев'язки не виникає капілярної кровотечі, не пошкоджується новоутворений епідерміс; відсутності адгезії до рани, що дозволяє не застосовувати попередньої анестезії для проведення перев'язки. Застосування гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом здійснює позитивний ефект на загоєння одонтогенних абсцесів та флегмон, що достовірно доведено клінічними, морфологічними, біохімічними, цитологічними та термометричними методами дослідження. Поєднана дія обох речовин, якими насичені пов'язки створює умови для швидшого та якіснішого загоєння, що дозволяє рекомендувати їх для широкого використання в практичній медицині.

Зауважень до розділу немає.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано та експериментально і клінічно обґрунтовано актуальне практичне завдання – вдосконалення місцевого лікування одонтогенних абсцесів та флегмон у післяопераційному періоді. Розпрацьовано та вивчено ефективність застосування гідрогелевих пов'язок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом безпосередньо на ранову поверхню.

На підставі отриманих в дисертації даних автор робить 5 висновків, що повністю відповідають поставленим завданням.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці

Отримані результати проведеної наукової роботи забезпечують покращення якості лікування одонтогенних гнійно-запальних захворювань шляхом місцевого використання гідрогелевих плівок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом.

Одержані результати наукового дослідження розширюють знання про процеси загоєння одонтогенних абсцесів та флегмон. На основі проведених досліджень розроблена схема клінічного застосування гідрогелевих пов'язок при одонтогенних абсцесах та флегмонах. Їх застосування оптимізує лікувальний процес та значно скорочує терміни післяопераційного загоєння ран.

Доведено ефективність застосування гідрогелевих плівок насичених іонами срібла та антиоксидантним препаратом, що дозволяє рекомендувати їх до впровадження в клінічну практику з метою удосконалення місцевої терапії у післяопераційному періоді при лікуванні одонтогенних гнійно-запальних захворювань.

Матеріали дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кафедри хірургічної та ортопедичної стоматології ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кафедри хірургічної стоматології ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського», кафедри хірургічної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, питання до здобувача

В ході рецензування дисертаційної в ході дискусії виникли наступні питання:

- На які ефекти дії Кверцетину Ви розраховували при його місцевому використанні.
- Чи враховували Ви можливу взаємодію іонів срібла з Кверцетином?.
- Якою була концентрація флавоноїду при його місцевому використанні?

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Унікальність, наукової новизни, прикладної цінності та практичного значення дисертаційної роботи складає 96,6 %. При цьому порушень академічної доброчесності не виявлено. (Довідка № 005/2025 про проведення первинної експертизи на наявність плагіату Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. від 9.01.2025).

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Слободян Романа Вікторовича на тему: «КЛІНІКО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ГІДРОГЕЛЕВИХ ПОВ'ЯЗОК ПРИ ЛІКУВАННІ ОДОНТОГЕННИХ ФЛЕГМОН

ТА АБСЦЕСІВ», виконана під керівництвом доктора медичних наук, професора, Огоновського Романа Зіновійовича та подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія, є завершеною, самостійно виконаною науково-дослідною роботою, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дана науково-практична робота виконана на сучасному методичному рівні і за актуальністю теми, за обсягом виконаного дослідження та отриманих результатів, їх вірогідністю, ймовірністю висновків та запропонованих практичних рекомендацій, науковою новизною, науково-практичним та теоретичним значенням, повністю відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40, а також Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167. Автор роботи заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри хірургічної стоматології

Одеського національного медичного університету

доктор медичних наук, професор

